

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาชาติที่สำคัญคือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตลอดจนมีความสามารถในการเรียนรู้ เพื่อให้มีศักยภาพสูงสุด อันจะเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาชาติอย่างยั่งยืน อันดับแรกของการพัฒนาคน คือการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัย เพราะเป็นพื้นฐานของพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ตลอดจนคุณธรรมและจริยธรรมของเด็ก แต่ที่ผ่านมานั้นพบว่า นักเรียนจำนวนมากยังขาดอาหารกลางวัน หรือได้รับอาหารที่มีคุณค่าต่ำ ไม่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย ทำให้ร่างกายเจริญเติบโตไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน เกิดภาวะทุพโภชนาการ

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงเริ่มโครงการอาหารกลางวันในปี 2525 และได้ร่วมเฉลิมฉลองภายใต้คำขวัญ “ฉลอง 60 พรรษามหาราช เด็กประถมศึกษาไม่หิวโหย” โดยกำหนดนโยบายให้ทุกโรงเรียนจัดโครงการอาหารกลางวันก่อน วันที่ 5 ธันวาคม 2530 ในช่วงปลายปีงบประมาณ 2534 รัฐบาลได้ประกาศพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2535 เพื่อนำดอกผลกองทุนไปใช้แก้ปัญหาด้านโภชนาการของนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาทุกสังกัดและเพื่อให้การแก้ปัญหาด้านทุพโภชนาการและการขาดอาหารกลางวันบังเกิด ผลรวดเร็วขึ้น จึงเกิดความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข ระดมสรรพกำลังทั้งด้านวัสดุ อุปกรณ์ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ วิชาการและบุคลากร เพื่อพัฒนาโครงการอาหารกลางวัน นอกจากนี้การจัดกิจกรรมโครงการอาหารกลางวันยังได้มุ่งเน้นให้เชื่อมโยงกับกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ และนำประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันอีกด้วย

โครงการอาหารกลางวัน มีกลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กนักเรียนทุกคนในระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาที่อยู่ในสถานศึกษาของทุกหน่วยงานที่จัดการศึกษาในระดับดังกล่าวทั่วประเทศทั้งหน่วยงานในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการและในสังกัดอื่น ซึ่งได้แก่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

กรมการศาสนา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมการปกครอง กรุงเทพมหานคร และ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนเพื่อให้แก่นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาและระดับ ประถมศึกษา มีอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการรับประทานทุกวันตลอดปีการศึกษา อย่างเพียงพอต่อความต้องการของร่างกายนักเรียนกลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนระดับก่อน ประถมศึกษาและประถมศึกษาทุกคนได้รับประทานอาหารกลางวัน โดยจัดลำดับความสำคัญ ของกลุ่มเป้าหมายที่ต้องได้รับประทานอาหารกลางวันทุกวันได้ ดังนั้นนักเรียนที่มีภาวะ ทุพโภชนาการ นักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวัน นักเรียนอื่นนอกเหนือจาก 2 กลุ่มแรก อาหารกลางวันที่นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการเหมาะสมกับสุขภาพ ของนักเรียน งบประมาณของโครงการได้มาจาก งบประมาณรายจ่ายประจำปี หมวดเงิน อุดหนุนและเงินดอกผลจากกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา โดยจัดสรรให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายประมาณ ร้อยละ 60 ของนักเรียนทั้งหมดโดยจัดสรรให้ นักเรียนดังกล่าวคนละ 13 บาท ต่อวัน จำนวน 200 วันต่อปีการศึกษา โดยให้สถานศึกษาจัด อาหารกลางวันด้วยรูปแบบต่าง ๆ ให้กับเด็กกลุ่มเป้าหมายตามลำดับ สำนักงานโครงการ อาหารกลางวันได้กำหนดให้ครูโภชนาการ มีบทบาทหน้าที่ ศึกษาดำรับอาหารสำหรับเด็กวัย เรียนและตัวชี้วัด จัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรมและปฏิทินปฏิบัติงาน ร่วมกับนักเรียนใน การจัดทำรายการอาหารจากตำรับอาหาร รณรงค์ให้นักเรียนรับประทานอาหารที่ปรุงจากตำรับ อาหาร ดูแลนักเรียนที่มีปัญหาภาวะทุพโภชนาการ ดูแลงานสุขาภิบาลอาหารในโรงเรียน และ ร่วมมือกับครูอื่น ๆ ที่ทำกิจกรรมจากตำรับอาหาร

สถานศึกษาจึงมีหน้าที่สำคัญในการจัดการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวันให้มี ประสิทธิภาพ เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน

โรงเรียนบ้านโคกสูงตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลกันทรารมย์ อยู่ห่างจากอำเภอยุขันธ์ ประมาณ 16 กิโลเมตร คนในท้องถิ่นใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาถิ่น นับถือศาสนาพุทธ ประกอบ อาชีพหลักคือทำนา จากข้อมูลสารสนเทศโรงเรียนบ้านโคกสูง อำเภอยุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ปีการศึกษา 2553 (2553 : ออนไลน์) มีนักเรียนทั้งหมดจำนวน 292 คน มีนักเรียนที่มีสภาวะ ขาดแคลนอาหารกลางวันทั้งสิ้นจำนวน 263 คน และมีนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการต่ำกว่า เกณฑ์ (เกณฑ์อ้างอิงน้ำหนักส่วนสูงเพื่อประเมินภาวะโภชนาการของเด็กไทย กระทรวง สาธารณสุข. 2543) โดยมีนักเรียนที่น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์จำนวน 33 คน มีนักเรียนที่มีส่วนสูง ต่ำกว่าเกณฑ์จำนวน 34 คน (สมุดบันทึกสุขภาพนักเรียนประจำปีการศึกษา 2553)

ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่จำเป็นจะต้องแก้ไข เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับอาหารกลางวันที่มีคุณภาพหลักโภชนาการ และเพื่อให้นักเรียนมีภาวะโภชนาการปกติทุกคน ผู้วิจัยปฏิบัติงานในตำแหน่งครู ปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่อาหารกลางวัน ซึ่งมีหน้าที่ในการดูแลจัดการงานโครงการอาหารกลางวัน จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการให้ได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่า ให้นักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวันทุกคนได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์เหมาะสมกับวัย

คำถามการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนบ้านโคกสูง อำเภออุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นอย่างไร
2. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนบ้านโคกสูง อำเภออุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนบ้านโคกสูง อำเภออุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อพัฒนาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนบ้านโคกสูง อำเภออุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนบ้านโคกสูง อำเภออุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยกำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา การศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนบ้านโคกสูง อำเภออุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ
2. ด้านกระบวนการ ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญได้แก่ 1) ขั้นวางแผน (Plan) 2) ขั้นปฏิบัติการ (Action) 3) ขั้นสังเกตการณ์ (Observe) และ 4) ขั้นสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect)

3. ด้านพื้นที่วิจัย ใช้เขตพื้นที่บริเวณ โรงเรียนบ้านโคกสูง อำเภออุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ

4. ระยะเวลาในการวิจัย ในปีการศึกษา 2554

5. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ครูผู้สอน โรงเรียนบ้านโคกสูงจำนวน 17 คน และ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 13 คน รวม 30 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพการดำเนินงาน หมายถึง การปฏิบัติงานของบุคลากรโดยการใช้ งบประมาณ สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์และการบริหารจัดการที่มีอยู่เพื่อการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนบ้านโคกสูง อำเภออุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ

2. การพัฒนาการดำเนินงาน หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไข ขั้นตอนการทำงานให้ดีขึ้น โดยมีกระบวนการ ขั้นตอน หรือวิธีการที่เป็นรูปธรรม

3. โครงการอาหารกลางวัน หมายถึง งานที่เกี่ยวกับการจัดบริการอาหารกลางวัน ให้แก่นักเรียนในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้ได้รับอาหารที่มีคุณค่าต่อร่างกายและส่งเสริมภาวะโภชนาการที่ดีให้กับนักเรียน

3.1 การสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน หมายถึง การเก็บรวบรวม ข้อมูลสภาพที่เป็นจริง โดยสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรค และความต้องการ การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันที่ผ่านมาและข้อมูลจำเป็นอื่นสำหรับการวางแผน

3.2 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการ หมายถึง การแต่งตั้งคณะกรรมการ ดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

3.3 วางแผนการดำเนินงาน หมายถึง การกำหนดกรอบการดำเนินงาน กิจกรรม ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา งบประมาณ และเป้าหมายการดำเนินงาน ไว้เป็นการล่วงหน้า

3.4 ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ หมายถึง การลงมือปฏิบัติงานตามแผน หรือรูปแบบวิธีการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

3.5 การประเมินผลโครงการ หมายถึง การติดตามผลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันตามปฏิทินที่กำหนดไว้เพื่อทราบความก้าวหน้า ปัญหา และอุปสรรคการดำเนินงาน

3.6 การรายงาน หมายถึง การแสดงถึงสภาพของปัญหา สภาพความสำเร็จ และข้อเสนอแนะที่มีผลต่อการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงสภาพการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนบ้านโคกสูง อำเภออุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ
2. โครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนบ้านโคกสูง อำเภออุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้รับการพัฒนาดีขึ้นหรือมีคุณภาพและส่งผลต่อภาวะโภชนาการของนักเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY